

Kaynaştırma Öğrencilerine Yönelik Akran Zorbalığının Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Şahin CİNCİOĞLU¹

Demirali Yaşar ERGİN²

¹Dr. MEB, sahincincioglu@gmail.com, ORCID: 0009-0005-7566-3348

²Doç. Dr. Trakya Üniversitesi, demiraliergin@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1670-4083

Özet: Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma öğrencilerine yönelik akran zorbalığının veli görüşlerine göre değerlendirilmesini sağlamaktır. Araştırmada veli görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasından yararlanılmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasının çalışma grubunu 2021-2022 öğretim yıllarında Edirne merkez ilçede bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilkokul (1. Kademe) ve ortaokul (2. Kademe)da eğitim gören 10 kaynaştırma öğrenci velisinden oluşmaktadır. Araştırmanın veri toplama aracı olarak veli görüşme formundan yararlanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre çocuklarının akran zorbalığına uğrama sorununa karşı genellikle okul yönetimi ve öğretmenlerin ilgisiz oldukları ve onları umursamadıklarını ve okuldan yeterli desteği bulma konusunda memnuniyetsiz oldukları ortaya çıkmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlere yönelik kaynaştırma eğitimine yönelik olumlu tutum geliştirmelerine ve akran zorbalığı ile başa çıkmaya yönelik eğitimlerin verilmesi ve kaynaştırma eğitiminde akran zorbalığına karşı öğretmen-veli-okul işbirliği çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Eğitimi, Zorbalık, Akran Zorbalığı, Mağduriyet,

Evaluation of Peer Bullying Against Inclusion Students According to Parents' Views

Abstract: The aim of this research is to evaluate the peer bullying of mainstreaming students according to the views of the parents. In the research, case study, one of the qualitative research methods, was used to determine the parents' views. The study group of the second phase of the research consists of 10 parents of inclusive students who are educated in the official primary school (1st level) and secondary school (2nd level) affiliated to the Ministry of National Education in the central district of Edirne in the 2021-2022 academic years. The parent interview form was used as the data collection tool of the research. According to the results of the research, it has been revealed that the school administration and teachers are generally indifferent to the problem of their children being bullied, and that they do not care about them and that they are dissatisfied with finding adequate support from the school. According to the results obtained, it is necessary to provide training for teachers to develop positive attitudes towards inclusive education and to cope with peer bullying, and to carry out teacher-parent-school cooperation studies against peer bullying in inclusive education.

Key Words: Inclusive Education, Bullying, Peer Bullying, Victimization

1. GİRİŞ

Kaynaştırma eğitimi özel gereksinimi olan ve olmayan çocukların eğitimde aynı ortamı paylaşması ve beraber öğrenme ile katılımı şart koşmaktadır (Sagun vd., 2019). Engelli çocukları içeren genel eğitimde, normal gelişim gösteren akranlarının mevcudiyetinden dolayı engelli çocukların doğal ve eş zamanlı çevredeki çok boyutlu ve geniş olanakları onları destekleyebileceği yaygın olarak bilinmektedir (Jachova vd., 2018). Kaynaştırma eğitimi tüm paydaşların katılmayı kabul etmesi ile başarıyla uygulanırsa engelli çocuklar ile akranları arasındaki büyük başarının ilanına neden olacaktır (Sagun vd., 2019). Son yirmi yıldır, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri ile ilgili dünya çapındaki eğitim politikaları kaynaştırma eğitimi lehine yöneltmiştir (Banks vd., 2017).

Yapılan araştırmalarda özel gereksinimli çocukların daha az sayıda arkadaşına sahip oldukları ve daha az popüler oldukları ortaya çıkmıştır. Özel gereksinimli çocukların zorbalara daha çok hedefi haline gelmesinin sebebi farklı dış görünüm, eksik sosyal

beceriler, yetersiz özgüven sahibi olmalarından kaynaklanmaktadır (Dixion, 2006; Vreeman ve Carroll, 2007; Pijl vd., 2008; Bourke ve Burgman, 2010). Yapılan çalışmalarda özel gereksinimli öğrencilerin normal gelişim gösteren akranlarına göre daha fazla akran zorbalığına uğradığı ve mağdur olma durumlarının daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur (Woods ve Wolke, 2004; Savage, 2005; Van-Clave ve Davis, 2006; Özdemir, 2020).

Akran zorbalığı farklı yaşlarda değişik biçimler akranlar aracılığıyla yapılan suiistimalin bir biçimidir. Zorbalık, güç farkının belli olduğu tekrarlanan saldırganlık olarak ifade edilmektedir. İlk olarak, akran zorbalığı gücün konumuna dayanan saldırgan bir davranış biçimidir. Zorba çocuklar, akran zorbalığına maruz kalan çocuklara göre genellikle daha fazla güce sahiptir. Onların kuvveti, gücü ve büyüklüğü bu konuda fiziksel bir avantaj sağlamaktadır. Ancak bununla beraber yüksek sosyal statü elde etmek isteği, baskın sosyal rol ve sosyal ayrıcalık elde etme için bu yolu tercih

edebilmektedirler. İkinci önemli unsur, zorbalığın belirli aralıklarla tekrarlanma durumudur. Tekrarlanan her durumda güç ilişkisi ve zorbalık durumu pekiştirilmiş olmaktadır (Craig ve Pepler, 2007). Dünya sağlık örgütü (WHO) tarafından hazırlanan bir araştırmaya göre öğrencilerin %30'u 6. Sınıf ile 10. Sınıf arasında zorbalığa karışmıştır. Amerika'da Ulusal Eğitim Birliği (NEA) her ay zorbalık ve şiddet yüzünden bir ya da daha fazla gün okula gitmeyen 160.000 korkmuş çocuğu raporlaştırmıştır.

Akran zorbalığına uğrayan kurbanlar; düşük özsaygı, akranları arasında imaj zedelenmesi, yüksek depresyon ve tedirginlik riski, artan ciddi sağlık sorunları riski ve düşük akademik başarı gibi zorbalığın çok sayıda fiziksel ve duygusal etkisine maruz kalırlar (Gregory, 2016). Zorbalığa uğrayanlarda sadece henüz gerçekleşen olaylardan kurtulmanın değil aynı zamanda gelecekte olabilecek zorbalık olaylarına karşı stres olmaktadır (Aluedse, 2006). Kurbanlar kendilerini çekici olmayan biri olarak görmektedir. Arkadaşları tarafından hem erkek hem de kız kurbanlar vardır. Kurbanlar Karşılaştıkları zorbalık olaylarıyla ilgili konuşmaz ve çevrelerinden yardım isteme konusunda isteksizdirler. Bu çocuklar sosyal becerileri düşük, güvensiz ve fiziksel zayıflıklarından şikâyetçi bir durumdadır (Satan, 2006). Zorba öğrenciler, diğer öğrencilere sergiledikleri saldırganca davranışlarla çevresindekiler tarafından tanınmaktadır. Ek olarak zorbalılar genellikle evde ailelerine, okulda öğretmenlerine de saldırganca davranmaktadır. Aynı zamanda zorbalılar diğer öğrencilere şiddete yönelik daha olumlu bir tutum içerisinde olurlar ve şiddet içeren araçlar kullanırlar. Diğer öğrencilere göre daha fazla lider olmaya gereksinim duymaktadırlar ve aynı zamanda dürtüseldirler. Kurbanla duygudaşlık kurma yeteneğini pek göstermezler. Benlik saygıları düşüktür ve kaygılı değillerdir. Akranları arasında popülerdirler. Çevreleri kalabalıktır ve yakınlarında destekçileri bulunur. Çevresindekilerin desteğini kaybetmemek için daima güçlü olmalıdır (Gökkaya, 2015). Zorbalık olaylarına müdahale etmeyen, izleyici rolünü seçen bireyler, çoğunlukla kurbanın kendisine benzer özellikleri sebebiyle bir sonraki zorbalık olayında sıranın kendisine gelebileceğini düşünüp müdahale etmemeyi seçmektedir. Seyirciler, zorbalığı kendisine dolaylı yoldan etki edebilecek olaylar olduğunda veya sevdiği arkadaşlarını korumak adına durdurmaya çalışmaktadır (Karataş, 2011).

Çocukların ailesi ile ilişkilerinde anne ve babanın sergilediği tutumun rolü son derece önemlidir. Çocuğun birey olarak kabul edildiği ve kendini değerli hissettiği aile ortamında, çocuğun annesi ve

babası ile sıcak bir ilişki kurmasının temelinde ailenin birbirine yönelik sevgisini belli etmesi çok önemlidir. Çocuğuna yönelik sevgi duymayan ya da sevgisini belli etmeyen ailelerde ise sinirli davranışlar, cezalandırma, küçümseme, takdir etmeme ve şiddet ön plana çıkmaktadır. Anne ve baba çocuklarına karşı ilgisiz ve kayıtsızsa çocuk kendini reddedilmiş hisseder. Çok aşırı kuralcı, kısıtlayıcı ve denetleyici olan aileler çocuğa karşı sert ve katı tutum sergiler ve her zaman çocuğun davranışlarına müdahale etme arzusu taşırlar ve çocuklarının itaatkâr olması için çeşitli baskıyı yapar, katı bir şekilde istediklerinin yapılmasını sağlar çocuğu sosyal ortam ve çevresinden soyutlar (Smith ve Myron-Wilson, 1998; Yavuzer, 2001; Spriggs vd., 2007; Özada, 2018). Alan yazın incelendiğinde aile içerisinde yer alan olumsuz tutum ve davranışların, okul ortamında zorba davranışlar sergileyen ergenlere önemli derecede etkisinin olduğu ortaya konmaktadır (Spriggs vd., 2007; Efobi ve Nwokolo, 2014). Akran zorbalığında bulunan ergenlerin daha çok cezalandırıcı, otoriter tutum ve davranışlar sergileyen ebeveynlere sahip olduğunu göstermekte olan zorbalık-aile konularını temele alan çalışmalar bulunmaktadır (Brock vd., 2006; Efobi ve Nwokolo, 2014). Ülkemizde akran zorbalığı ve algılanan duygu dışavurumu hakkında yapılan bir çalışmada akran zorbalığına karışan ergenlerin ailelerinin daha fazla müdahaleci ve duygusal açıdan daha az destekleyici oldukları ortaya konmuştur (Gür vd., 2020).

Literatürde zorbalığın neden olduğu bazı duygusal, davranışsal, sosyal ve akademik problemler sonucunda; sarsıntı sonrası stres (Mynard vd., 2000), depresyon (Sabuncuoğlu vd., 2006; Çetinkaya vd., 2009), Umutsuzluk, yalnızlık, intihar düşüncesi (Fleming ve Jacobsen, 2009), problemlerli davranışlar, düşük sosyal birliktelik (Haynie vd., 2001) ve düşük akademik başarı (Konishi vd., 2010) gibi öğrenciler üzerinde zararlı etkileri olduğu belgelenmiştir.

Normal gelişim gösteren öğrenciler gibi kaynaştırma ortamlarında bulunan özel gereksinimli bireyler özel gereksinimleri ve farklılıkları nedeniyle akran zorbalığına fazlasıyla açıktır. Böylece kaynaştırma ortamlarında bireysel farklılıkları olan ve özel gereksinimleri olan öğrencilere yönelik akran zorbalığını etkileyen faktörlerin incelenmesi yönünde çalışmalarının yapılması oldukça önemlidir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Kaynaştırma sınıflarındaki özel gereksinimli öğrencilerin mağdur olarak maruz kaldıkları zorbalık davranışları hakkındaki veli görüşlerini belirlemektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Yapılan araştırmada kaynaştırma eğitiminde akran zorbalığının incelenmesine yönelik kaynaştırma öğrencilerinin veli ve rehber öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasından yararlanılmıştır. Durum çalışması, “nasıl” ve “niçin” sorularını temel alan, araştırmacının kontrol edemediği bir olgu ya da olayı derinlemesine incelemeye olanak sağlayan araştırma yöntemidir (Yıldırım, Şimşek; 2016).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Nitel araştırmanın evrenini 2021-2022 öğretim yıllarında Edirne merkez ilçede bulunan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilköğretim kademesi kaynaştırma sınıflarında öğrenim gören kaynaştırma öğrencilerinin velilerinden rastgele seçilen 17'si ile görüşme yapılmış olup sorulan sorulara cevap verebilen 10 öğrenci velisinin cevapları değerlendirmeye alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kaynaştırma sınıfında öğrenim gören öğrencilere yönelik normal gelişim gösteren öğrenciler tarafından uygulanan akran zorbalığına yönelik görüşlerini belirlemek için kaynaştırma öğrencilerinin velilerine yönelik yarı yapılandırılmış

görüşme formu geliştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu 5 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Araştırmanın verilerini desteklemek amacıyla rehber öğretmenlere yönelik ve veli görüşme formundaki sorulara paralel olarak şekilde 5 açık uçlu sorudan oluşan öğretmen görüşme formu geliştirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın verilerinin analiz edilmesinde nitel veri analiz yöntemi olan betimsel analizden yararlanılmıştır. Bu analiz yöntemine göre elde edilmiş veriler daha önceden belirlenmiş kodlar ile temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Temalar araştırmada yöneltilen sorulardan meydana geleceği gibi görüşme ve gözlemde kullanılan sorulardan ya da boyutlardan da meydana gelebilir. Böylece araştırmacı önceden oluşturduğu çerçeveye bağlı olarak verileri okur, düzenler ve sayısallaştırmasını yapar (Dawson, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3. BULGULAR

Araştırma verileri ilk olarak kavramsallaştırılarak listelenmiş ve ortaya çıkan kavramlar neticesinde mantıklı bir biçimde düzenlenip gruplandırılarak elde edilen veriyi açıklayan temalar oluşturulmuştur. Velilere yönelik görüşme formları analiz edilirken “V-1, V-2... Şeklinde isimlendirilmiştir

Tablo 1. Alt Problemlere Yönelik Temalar

Sorular	Temalar
<i>Çocuğunuz akran zorbalığına uğruyor mu? Bu durumu çocuğunuz sizinle paylaştı mı? Çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını nasıl anladınız? Sorusu ile ilgili görüşleri</i>	1- Belirleme teması 2- Paylaşma teması
<i>Çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını öğrendiğinizde ne tepki verdiniz? Neler yaptınız? Sorusu ile ilgili görüşleri</i>	1- Çocuğum ile konuştum teması 2- Okula gelip öğretmen ve idarecilerle konuştum teması
<i>Çocuğunuzun akran zorbalığına uğramasıyla ilgili okul yönetimi ve öğretmenlerin size ve çocuğunuza yaklaşımı ne oldu? Okuldan yeterli desteği bulabildiniz mi? Sorusu ile ilgili görüşleri</i>	1- Yeterli Desteği Buldum teması 2- Yeterli Desteği Bulamadım teması
<i>Akran zorbalığına uğrayan çocuğunuzun okula, öğretmen ve arkadaşlarına yönelik tutumu nasıl? Sorusu ile ilgili görüşleri</i>	1- Olumlu Tutuma Sahip Olanlar Teması 2-Olumsuz Tutuma Sahip Olanlar Teması
<i>Çocuğunuza yönelik akran zorbalığını ortadan kaldırılması için okul idaresi, öğretmen, çocuğunuzun arkadaşları ve velilerden beklentileriniz nelerdir? Sorusu ile ilgili görüşleri</i>	1- Anlayış Gösterme Teması 2- Uyarma Teması

Araştırmancının bu bölümünde, araştırma soruları ışığında verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgulara yönelik temalar belirlenmiş ve bu temalar hakkında gerekli yorumlamalar yapılmıştır. Bulguları desteklemek için kaynaştırma öğrencilerinin velilerinin cevapları doğrudan verilmiştir.

3.1. “Velilerin Çocuğunuz akran zorbalığına uğruyor mu? Bu durumu çocuğunuz sizinle paylaştı mı? Çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını nasıl anladınız?” Sorusu ile İlgili Görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; Belirleme teması ve paylaşma temasıdır.

Belirleme teması altında verilen cevaplara bakıldığında tüm katılımcıların çocuklarının akran zorbalığına uğradığını belirtmiştir. Böyle düşünmelerinin sebebi kaynaştırma öğrencilerinin dezavantajlı gurupta yer alması ve akran zorbalığının dezavantajlı guruplara yönelik daha fazla ortaya çıkması olabilir.

Araştırmaya katılan velilerin belirleme teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-1: *Evet akran zorbalığına uğruyor*

V-8: *Evet akran zorbalığına uğruyor arkadaşları ile arası iyi değil arkadaşları çocuğumla dalga geçiyor*

V-9: *Evet uğruyor, çocuğuma küfür ediyorlar.*

Paylaşma teması altında verilen cevaplara bakıldığında velilerin büyük çoğunluğu çocuklarının okulda uğradığı akran zorbalığını kendileri ile paylaştığını dile getirmişlerdir. Bu durumun oluşmasında çocukların ailelerini kendilerine en yakını olarak görebilecekleri ve bu durumdan kurtulmak için ailelerini bir kurtarıcı olarak görüyor olabilecekleri düşünülmektedir.

Katılımcıları paylaşma teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-9: *Çocukların küfür ettiğini ve kavga ettiklerini bana söyledi*

V-10: *Genelde paylaşıyor*

V-2: *Anında paylaşmıyor, bir sonraki gün yada iki gün sonra paylaşıyor*

V-1: *Yok genelde saklar bazen söyler*

V-3: *Ara ara paylaşıyor, sürekli değil ama*

V-8: *Evet bunu birçok farklı şekilde bana ifade etti*

3.2. “Velilerin çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını öğrendiğinizde ne tepki verdiniz? Neler yaptınız?” Sorusu ile İlgili Görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; Çocuğum ile Konuştum ve Okula Gelip Öğretmen ve İdarecilerle Konuştum temasıdır

Çocuğumla konuştum teması altında verilen cevaplara bakıldığında velilerin çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını öğrendiklerinde bu sorunun çözümü için çocukları ile iletişime geçtikleri ortaya çıkmıştır. Veliler çocuklarının karşılaştıkları problemi çocukları ile konuşarak onlara öğütler vererek çözmek istemiş olabilirler.

Araştırmaya katılan velilerin Çocuğum ile Konuştum teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-6: *Oturdum ve çocuğumla konuştum yaptığının yanlış olduğunu bunun gibi bir durum olursa öğretmenlere ve idarecilere sorunu söylemesi gerektiğini söyledim.*

V-7: *Çocuğumla konuştum sen vurma dedim git öğretmenlerinle konuş bana böyle böyle yapıyorlar de dedim.*

Okula Gelip Öğretmen ve İdarecilerle Konuştum teması altında verdikleri cevaplara bakıldığında velilerin çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını öğrendiklerinde bu sorunun çocuğu ile iletişime geçerek çözülebileceğine inanmaması, aynı zamanda bu konuda tecrübeli olarak görebilecekleri çocuğunuzun öğretmenleri ve idari personel ile daha etkili çözebileceğine inanmış olabilirler.

Araştırmaya katılan velilerin Okula Gelip Öğretmen ve İdarecilerle Konuştum teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-2: *İlk etapta olayı kendisinin yavaş yavaş anlatmasını istedim daha sonra sınıf öğretmeni ile paylaştım bunu sınıf öğretmeni ile çözemediğimiz zaman çocuğum annesi ile iletişimde buldum en son olarak ta müdür beye ifade ettik kendimizi*

V-4: *Okul idaresi ve rehber öğretmeni ile görüştüm ve onlardan yardım aldım sınıf öğretmeni ile görüştüm şimdi öyle bir problemi yok açıkçası*

V-8: *Çok üzüldüm, öğretmeniyle görüştüm bu konuda yardımcı olunmasını istedim çocuğumdan bunu yaptım. Birkaç defa gittim ama tepki aynıydı düzeldiğine yönelik bir şey görmedim.*

V-10: *Çocuğumun dış görünüşünü biliyorum zaten ama karşıdaki insanların onu dışlaması biraz tuhafıma gitti bizde buraya yeni taşınmıştık zaten onun için direk gittim öğretmenine ben karşıdaki*

çocukla hiç muhatap olmadım öğretmenine gittim. Söyledim öğretmeni de pek aldırış etmedi. Bu sefer tekrar gittim söyledim, öğretmeni ben o çocuğu uyarırım dedi ama durum yine devam etti. Biz de bu sefer rehber öğretmenine çıktık dedim hocam bak iş kötüyeye gidiyor çocuğum sinirlendiği zaman asla durmaz dedim çünkü hep bana diyordu bıçak alıp götüreceğim bıçaklayacağım bir gün taş alıp kafasını yaracağım diyordu.

3.3. Velilerin çocuğunun akran zorbalığına uğramasıyla ilgili okul yönetimi ve öğretmenlerin size ve çocuğunuza yaklaşımı ne oldu? Okuldan yeterli desteği bulabildiniz mi? Sorusu ile ilgili Görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; Yeterli Desteği Buldum ve Yeterli Desteği Bulamadım temasıdır.

Yeterli Desteği Buldum teması altında verilen cevaplar incelendiğinde velilerin okul idaresi ve öğretmenlerden yeterli desteği bulabildiğini bazı veliler kullanmış oldukları “kesinlikle” ve “oldukça” gibi ifadelerle bu durumu desteklemişlerdir.

V-2: Çözüm odaklı oldu kesinlikle geri çevrilmedim okuldan yeterli desteği buldum çözüm üretildiği için hiçbir sıkıntımız kalmadı.

V-3: Gayet ılımlıydılar. Ters tepki görmedim hiçbirinden okuldan kesinlikle yeterli desteği buldum. Öğretmenler sağ olsunlar hem benim yanımdalar hem de çocuğumun arkasındalar.

Yeterli desteği bulamadım teması altında verilen cevaplar incelendiğinde velilerin büyük çoğunluğunun öğretmen ve idarecilerden memnuniyetsizlik göze çarpmaktadır. Görüşme yapılan veliler genelde umursanmadıklarını çocuklarının yaşadığı sorunların devam ettiğini belirtmişlerdir.

V-1: Bazen şikâyete gidiyorum. Genelde akran zorbalığı yapan çocukla görüşüyorlar durup dururken mi vurdu niçin vurdu diye soruyorlar gerekirse velilerle konuşuyorlar. Görüşmelerim sonucunda sorunlar devam ediyor

V-8: Bunun için özel bir çaba gösterdiklerini görmedim, umursamadılar ve bunun için bir şey yapmadılar.

V-9: Çocuğuma da sen okumayacaksın git annene söyle seni okuldan alsın demiş ondan da baya bi devamsızlığımız var ondan da okula gelmek istemiyor. Bir öğretmen de kafasına mı ne vurmuş valiliğe kadar gidecektim şikâyet edecektim beni durdurdular. Okuldan yeterli desteği bulamıyorum.

V-10: Umursamadılar, sadece rehber öğretmen çağırdı bir iki konuştuk hallederiz dediler ondan sonrası boş geçti ve devam etti sonra benim üstüne çok düşmemle duruldu.

3.4. Velilerin akran zorbalığına uğrayan çocuğunun okula, öğretmen ve arkadaşlarına yönelik tutumu nasıl? Sorusu ile ilgili Görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; Olumlu Tutuma Sahip Olanlar Teması ve Olumsuz Tutuma Sahip Olanlar Teması temasıdır.

Olumlu Tutuma Sahip Olanlar teması altında verilen cevaplar incelendiğinde akran zorbalığına uğrayan çocuğun öğretmenlerine okul ve arkadaşlarına akran zorbalığına uğrasa bile tutumu olumlu olarak devam etmektedir. Akran zorbalığına uğrayan çocuğun okula, öğretmen ve arkadaşlarına yönelik olumlu tutuma sahip olması, çocuğun akranları ile iletişime genelde okul ortamında geçtiği ve kendisini yalnız olarak görmek istememesinden kaynaklanmış olabilir.

Araştırmaya katılan velilerin Olumlu Tutuma Sahip Olanlar teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-1: Aslında oynamak amaçlı arkadaşlarına yaklaşıyor ama arkadaşları onunla pek oynamak istemiyorlar ittirme, kaktırma, dalga geçme gibi şeyler oluyor ama çocuğum yine de arkadaşları ile oynamak istiyor arkadaşlarından uzak durmadı ve oyuna katılmaya istekli

V-2: İlk etapta zorlandı ama daha sonra uyum sağladı şuanda, tedaviye gittiğimiz zaman okula gelemediği zaman okula gitmek istiyorum diyor okulunu ve arkadaşlarını çok seviyor. Bu konuda çok zorluk yaşamıyoruz ama çocuğum çok ılımlı yaklaştığı için. Çocuğum akran zorbalığına uğrasa da arkadaşlarından uzaklaşmayı seçmedi.

V-5: Olumsuz bir tutumları yok olmadı

Olumsuz Tutuma Sahip Olanlar teması altında verilen cevaplar incelendiğinde akran zorbalığına uğrayan çocukların büyük çoğunluğunun genelde öğretmenlerinden, okul ve arkadaşlarından uzak durmak istediği ve okula gitmek istemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan velilerin Olumsuz Tutuma Sahip Olanlar teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-3: Arkadaşlarıyla pek uyum sağlayamıyor ama okula gelmek istiyor ama derslere olan ilgisi pek yok istekli değil ama öğretmenleri çok seviyor.

V-4: *Çekingen oldu kızım içine kapandı biraz cesareti kırıldı özgüveni kırıldı hala daha yerine koyamadık yani şimdi bu durumu yaşamasak bile bu sorunları yaşıyoruz. Çocuğum arkadaşlarından uzak kaldı ve onlar çağırmadan yanlarına gitmiyor.*

V-6: *Tedirgin bakıyor okula, konuşacak ve anlaşacak bir arkadaşı yok tek başına teneffüslerde geziyor tek başına bir şeyler yapıyor oyalanıyor ve içine kapanık ortama girmekte zorlanıyor ve istemiyor.*

V-9: *Çocukta okula yönelik olumsuz bir durum oluştu arkadaşlarıyla kavga ettiği zaman gitmek istemiyor bazı öğretmenlerini de sevmediği için gitmek istemiyor gideceksiniz dedim çok devamsızlıkları var*

3.5. Velilerin çocuğunuza yönelik akran zorbalığını ortadan kaldırılması için okul idaresi, öğretmen, çocuğunuzun arkadaşları ve velilerden beklentileriniz nelerdir? Sorusu İle İlgili Görüşleri

Bu alt problem altında verilen cevaplara göre 2 tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar; Anlayış gösterme ve Uyarma temasıdır.

Anlayış Gösterme teması altında verilen cevaplar incelendiğinde velilerin çocuğunun arkadaşlarının, velilerin, öğretmenlerinin ve okul idaresinin çocuklarına karşı daha fazla anlayışlı olmasını bekledikleri ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan velilerin Anlayış Gösterme teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-1: *Tabi ki anlayışlı olmaları yani, velilerden beklentim çocuklarıyla görüşerek konuyu halletmeleri*

V-2: *Biraz daha anlayış tabi ki, çocuğun zorbalığı yaptığı anda anında müdahale ile daha iyi sonuç alınacağını düşünüyorum.*

Uyarma teması altında verilen cevaplar incelendiğinde velilerin büyük çoğunluğunun öğretmenlerin, okul idaresinin ve velilerin akran zorbalığı yapan çocukları bu sorunun çözümü için uyarmalarını istedikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılan velilerin Uyarma teması altında verdikleri cevaplara yönelik örnekler aşağıdaki gibidir;

V-6: *Bu konuda bir şeyler yapılmasını istiyorum karşı tarafla da konuşup onları uyarması gerekir Ailelerin de bu işin içine girip çocuklarını güzel bir dille onların anlayacakları bir dille uyarmaları gerekir.*

V-9: *Ben öğretmenlerle konuşacaktım ama öğretmenlerle daha görüşmedim görüşsem diğer çocukları uyarmasını isterdim velilerden bir*

beklentim yok onlar etmesin ki benimkiler de etmesinler derdim.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çocuğunuz akran zorbalığına uğruyor mu? Bu durumu sizinle paylaştı mı? Çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını nasıl anladınız? Sorusuna velilerin verdikleri cevaplarda velilerin tamamı çocuklarının akran zorbalığına uğradığını ifade etmişlerdir. Ayrıca velilerin büyük çoğunluğu çocuklarının uğradığı akran zorbalığını kendileri ile paylaştığını söylemişlerdir. Bunun sonucunda çocuklar ailelerini en yakınları olarak gördükleri için uğradıkları akran zorbalığını anne-babalarına söylemiş olabilirler. Ancak yapılan araştırmalara bakıldığında akran zorbalığına uğrayan çocukların bu durumu ailelerinden sakladıkları (Smith ve Myron-Wilson, 1998; Pişkin, 2002; Patchin ve Hinduja, 2006; İlhan-Alper, 2008; Andreu vd., 2013) görülmektedir.

Çocuğunuzun akran zorbalığına uğradığını öğrendiğinizde ne tepki verdiniz? Neler yaptınız? Sorusuna veliler çocuğum ile konuştum ve okula gidip okul idaresi ve çocuğumun öğretmenleri ile görüşüm cevaplarını vermişlerdir. Yapılan araştırmalar aile içi iletişimin ergenlerde zorbalığın etkilerinden korunmaya yardımcı olduğunu ortaya koymuştur (Wang vd., 2009; Elgar vd., 2014; Elsaesser vd., 2017). Ebeveynler çocuklarının akran zorbalığına uğradığını anladıklarında veya çocuğun bu durumu aileye bildirmesi durumunda ailelerin verdiği tepkiler okul yönetimi ve öğretmenle iletişime geçme olduğu gibi ebeveynlerin çocukları ile konuşması da verdikleri tepkilerin başında gelmektedir (Sawyer vd., 2011; Waasdorp vd., 2011; Purcell, 2012; Greff ve Vandenberg, 2013; Harcourt vd., 2015; Buelga vd., 2017; Cross vd., 2018). Yapılan araştırmalarda velilerin zorbalığı anladıklarında üç aşamalı bir yol izlediği ortaya çıkmıştır. Keşif aşamasındaki veliler; mağduriyetleri okula bildirmeden önce çocuklarına evden yardımcı olmak için bazı öneriler tavsiye etmişlerdir. Veliler tavsiye vermenin zorbalığı önlemede geçersiz olduğunu keşfetmişlerdir. Daha sonra velilerin çocuklarının zorbalık sonucu davranış değişikliklerini izlemeleri, okulda görev yapan öğretmen ve idarecileri olaya dahil etmelerine sebep olmuştur (Brown vd., 2012; Purcell, 2012).

Çocuğunuzun akran zorbalığına uğramasıyla ilgili okul yönetimi ve öğretmenlerin size ve çocuğunuza yaklaşımı ne oldu? Okuldan yeterli desteği bulabildiniz mi? Sorusuna velilerin büyük çoğunluğu çocuğunuzun akran zorbalığına uğraması ile ilgili okul yönetimi ve öğretmenlerin kendilerine karşı ilgisiz olduklarını, onları umursamadıklarını ve okuldan

yeterli desteği bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalarda da araştırmamızda bulunan sonuçlarla paralellik göstermektedir (Humphrey ve Crisp, 2008; James, 2012; Brown vd., 2012)

Çocuğunuzun akran zorbalığına uğramasıyla ilgili okul yönetimi ve öğretmenlerin size ve çocuğunuza yaklaşımı ne oldu? Okuldan yeterli desteği bulabildiniz mi? Sorusuna velilerin büyük çoğunluğu öğretmenler ve okul idaresi tarafından yeterli desteği bulamadığını ifade etmişler öğretmen ve idarecilere karşı memnuniyetsizlik olduğunu ortaya koymuşlardır. Görüşme yapılan veliler genelde umursanmadıklarını, çocuklarının yaşadığı sorunların devam ettiğini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar sonucunda, bu durumda ebeveynler tarafından hissedilen çaresizlik duygusu, öğretmenler ve okul yönetiminin onlarla iletişim kurmadığında ve/veya zorbalık konusunda çocuğun ailesiyle ilgilenmediğinde ailelerin öğretmenlere karşı durmasını daha da güçlendirmiştir. Ayrıca bu durum ailelerin okul personelinin yöntemlerini uygulamada isteksiz oldukları inancını da kuvvetlendirmiştir (Humphrey ve Crisp, 2008; Brown vd., 2012; Harcourt vd., 2015; Hale vd., 2017).

Akran zorbalığına uğrayan çocuğunuzun okula, öğretmen ve arkadaşlarına yönelik tutumu nasıl? Sorusuna velilerin büyük çoğunluğu çocuğunun içine kapanık bir yapıya büründüğü, genelde öğretmenlerinden, okul ve arkadaşlarından uzak durmak istediği ve okula gitmek istemediği sonucuna ulaşmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda kaynaştırma öğrencilerinin akran zorbalığına uğradıktan sonra içe kapanma, okula gitmeyi reddetme, kaygı, depresyon gibi sağlık sorunlarının ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Unnever ve Cornell, 2003; Connelly ve Beaver, 2016; Özdemir, 2020).

Çocuğunuza yönelik akran zorbalığını ortadan kaldırılması için okul idaresi, öğretmen, çocuğunuzun arkadaşları ve velilerden beklentileriniz nelerdir? Sorusuna velilerin büyük çoğunluğu okul idaresi ve normal gelişim gösteren çocukların özel gereksinimli çocuklarına karşı daha anlayışlı olması gerektiğini; öğretmenlerin ve velilerin akran zorbalığını yapan çocukları bu sorunun çözümü için uyarmalarını istediklerini ifadelerinde ortaya koymuşlardır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ışığında bazı öneriler geliştirilmiştir.

1- Kaynaştırma öğrencilerine yönelik akran zorbalığı sadece devlet okullarında değil, özel okullarda da araştırılıp yaygınlığı konusunda karşılaştırmalı araştırmalar yapılmalıdır.

2- Kaynaştırma eğitiminde akran zorbalığının önlenmesi için sınıf öğretmenleri, rehber öğretmen, idareci ve velilerin de katıldığı toplantılar düzenlenip akran zorbalığı durumları için acil eylem planları yapılması gerekmektedir.

3- Kaynaştırma eğitimi olan sınıflardaki toplantılarda öğretmenler, normal gelişim gösteren çocukları kaynaştırma öğrencisi hakkında bilgilendirmesinin yanı sıra velileri ile toplantılar düzenleyip akran zorbalığı ve özel gereksinimli öğrenciler hakkında bilgilendirmeler yapılmalıdır.

4- Kaynaştırma eğitimi ortamlarında akran zorbalığının önlenmesi için okul-aile işbirliğinin yapılması gerekmektedir.

5- Kaynaştırma eğitiminde akran zorbalığını azaltmak ve önlemek için akran zorbalığı müdahale programlarının kullanıldığı çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Aluedse, O. (2006). Bullying in Schools: A form of Child Abuse in Schools, *Educational Research Quarterly*, 30 (1), 37-44.
- Andreou, E., Vlachou, A. & Didaskalou, E. (2013) Bully/Victim Problems Among Greek Pupils with Special Needs: Associations with Loneliness and Self-Efficacy for Peer Interactions, *Journal of Research in Special Educational Needs*, 1-12.
- Banks, J., McCoy, S. & Frawley, D. (2017) One of the gang? Peer relations among students with special educational needs in Irish mainstream primary schools, *European Journal of Special Needs Education*, 33(3), 396-411.
- Bourke, S. & Burgman, I. (2010). Coping with Bullying in Australian Schools: How Children with Disabilities Experience Support from Friends, Parents and Teachers, *Disability and Society*, 25(3), 359-371.
- Brock, S.E., Nikerson, A.B., Malley, M.D., & Chang, Y. (2006). Understanding Children Victimized by Their Peers, *Journal of School Violence*, 5(3), 3-18.
- Brown, J. R., Aalsma, M. C., & Ott, M. A. (2012). The Experiences of Parents Who Report Youth Bullying Victimization to School Officials. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(3), 494-518.
- Buelga, S., Martinez-Ferrer, B. & Cava, M. (2017). Differences in Family Climate and Family Communication among Cyberbullies, Cybervictims and Cyber Bully-Wictims in Adolescents, *Computers in Human Behaviour*, 76, 164-173.
- Connelly, E.J. & Beaver, K.M. (2016) Considering the Genetic and Environmental Overlap Between Bullying Victimization, Delinquency, and Symptoms of Depression/Anxiety, *Journal of Interpersonal Violence*, 31(7), 1230-1256.
- Craig, W.M. & Pepler, D.J. (2007). Understanding Bullying: From Research to Practice, *Canadian Psychological Association*, 48(2), 86-93.
- Cross, D. & Barners, A. (2014). Using Systems Theory to Understand and Respond to Family Influences on Children's Bullying Behaviour: Frendly Families Program, *Theory into Practice*, 53(4) 293-299.
- Çetinkaya, S., Nur, N., Ayvaz, A., Özdemir, D. & Kavakcı, Ö. (2009). Sosyo-ekonomik durumu farklı üç ilköğretim

- okulu öğrencilerinde akran zorbalığının depresyon ve benlik saygısı düzeyiyle ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10, 151-158.
- Dawson, C. (2009). *Introduction to research methods: A practical guide for anyone undertaking a research Project*. Oxford: How to books Ltd.
- Dixon, R. (2006). a Framework for Managing Bullying that Involves Students who are Deaf or Hearing Impaired, *Deaf Educ Int.* 8, 11-32.
- Efobi, A. & Nwokolo, C. (2014). Relationship Between Parenting Styles and Tendency to Bullying Behaviour Among Adolescents, *Journal of Education & Human Development*, 3(1), 507-521.
- Elgar, F. J., Napolitano, A., Saul, G., Dirks, M. A., Craig, W., Poteat, V. P. & Koenig, B. W. (2014). Cyberbullying Victimization and Mental Health in Adolescents and the Moderating Role of Family Dinners. *JAMA Pediatrics*, 168(11), 1015.
- Elsaesser, C., Russell, B., Ohannessian, C. M. & Patton, D. (2017). Parenting in a digital age: A review of parents' role in preventing adolescent cyberbullying. *Aggression and Violent Behavior*, 35, 62-72.
- Fleming, L. C. & Jacobsen, K. H. (2009). Bullying among middle-school students in low and middle income countries. *Health Promotion International*, 25(1), 73-84.
- Gökkaya, F. (2015). İlköğretim öğrencilerinde zorbalık eğilimini azaltmaya yönelik bilişsel davranışçı bir müdahale programının geliştirilmesi ve etkililiğinin değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Doktora tezi, Ege Üniversitesi), İzmir.
- Gregory, A. (2016). Promoting Bullying Prevention and Intervention Through Forgiveness Education, (University of Northern Iowa).
- Greeff, A.P. & Van Den Berg, E. (2013). Resilience in families in which a child is bullied, *British Journal of Guidance & Counselling*, 41(5), 504-517.
- Gür, N., Eray, Ş., Makinecioğlu, İ., Sığırlı, D. & Vural, A.P. (2020). The Relationship of Peer Bullying with Familial Expressed Emotion and Psychopathology, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 21(1), 77-86.
- Hale, R., Fox, C.L. & Murray, M. (2017). "As a Parent You Become a Tiger": Parents Talking About Bullying at School, *Journal of Child Study*, 26, 2000-2015.
- Harcourt, S., Green, V.A. & Bowden, C. (2015). "It is Everyone's Problem": Parent's Experiences of Bullying, *New Zealand Journal of Psychology*, 44(3), 4-17.
- Haynie, D. L., Nansel, T., Eitel, P., Crump, A. D., Saylor, K., Yu, K. & Simons-Morton, B. (2001). Bullies, victims, and bully/victims: Distinct groups of at-risk youth. *Journal of Early Adolescence*, 21(1), 29-49.
- Humphrey, G. & Crisp, B. R. (2008). Bullying Affects us Too: Parental Responses to Bullying at Kindergarten. *Australasian Journal of Early Childhood*, 33(1), 45-49.
- İlhan-Alper, S. (2008). İlköğretimde Zorbalık, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi), Bursa.
- James, P. (2012). Bullying Amongst Parents and Teachers at an American International School: Informing School Development and Policy, *International Journal of Education*, 4(3), 119-136.
- Jachova, Z., Kovacevic, J. & Hasanbegovic, H. (2018). Individual Educational Plan (IEP) Foundation of Quality Inclusive Education, *Human Research in Rehabilitation the International Journal for Interdisciplinary Studies*, 8 (2) 88-93.
- Karataş, H. (2011). İlköğretim okullarında zorbalığa yönelik geliştirilen programın etkisinin incelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi), İzmir.
- Konishi, C., Hymel, S., Zumbo, B. D. & Li, Z. (2010). Do school bullying and student-teacher relationships matter for academic achievement? A multilevel analysis. *Canadian Journal of School Psychology*, 25(1), 19-39.
- Mynard, H., Joseph, S. & Alexandera, J. (2000). Peer-victimisation and posttraumatic stress in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 29, 815-821.
- Özada, A. (2018). Gençlerin Demografik Özellikleri Aile ve Arkadaşlık İlişkileri ile Okul Yaşamının Akran Zorbalığına Etkisi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi), Ankara.
- Özdemir, Ş.A. (2020) Kaynaştırma Modeli ile Eğitilen Zihin Engelli Öğrenciler ile Normal Gelişim Gösteren Öğrencilerin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi), Konya.
- Patchin, J.W. & Hinduja, S. (2006). Bullies Move Beyond the Schoolyard: A Preliminary look at Cyberbullying, *Yought Violence and Juvenile Justice*, 4(2), 148-169.
- Pijl, S.J. & Frostad, P. (2010). Peer Acceptance and Self-Concept of Students with Disabilities in Regular Education, *European Journal of Special Needs Education*, 25(1), 93-105.
- Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi, 2, 533-551.
- Purcell, A. (2012). A Qualitative Study of Perceptions of Bullying in Irish Primary Schools, *Educational Psychology in Practice: Theory, Research and Practice in Educational Psychology*, 28(3), 273-285.
- Sabuncuoğlu, O., Ekinci, Ö., Bahadır, T., Akyuva, Y., Altınöz, E. & Berkem, M. (2006). Ergen Öğrenciler Arasında Akran Örselemesi ve Depresyon Belirtileriyle İlişkisi, *Klinik Psikiyatri*, 9, 27-35.
- Sagun, S.K., Medallon, K.G. & Tan, A.J. (2019). Inclusive Classrooms: Making it Work For Peers of Children with Disability, *International Journal of Inclusive Education*, 1464-5173.
- Savage, R. (2005). Friendship Bullying Patterns in Children Attending in Language Base in Mainstream School, *Educational Psychology in Practice*, 21(1), 23-36.
- Sawyer, J.L., Mishna, F., Pepler, D. & Wiener, J. (2011). The Missing Voice: Parent's Perspectives of Bullying, *Children and Youth Services Review*, 33, 1795-1803.
- Smith, P.K. & Myron-Wilson, R. (1998). Parenting and School Bullying, *Clinical Child Psychiatry*, 3(3), 405-417.
- Spriggs, A.L., Lannotti, R.J., Nansel, T.R. & Haynie, D.L. (2007). Adolescent Bullying Involvement and Perceived Family, Peer, School Relations: Commonalities and Differences Across Race/Ethnicity, *Adolescent Health*, 41(3), 283-293.
- Unnever, J.D. & Cornell, D.G. (2003). Bullying, Self-Control, and ADHD, *Journal of Interpersonal Violence*, 18(2), 129-147.

- Van-Cleave, J. & Davis, M.M. (2006). Bullying and Peer Victimization among Children with Special Health Care Needs, 118(4), 1212-1219.
- Vreeman, R. & Carroll, A. (2007). A Systematic Review of School-Based Interventions to Prevent Bullying, Arch Pediatr Adolescents Med, 161, 78-88.
- Waasdorp, T.E., Bradshaw, C.P. & Duong, J. (2011). The Link Between Parents' Perceptions of the School Bullying: Variation by Child Characteristics an the form of Victimization, Journal of Educational Psychology, 103(2), 324-335.
- Wang, J., Iannotti, R. J. & Nansel, T. R. (2009). School Bullying Among Adolescents in the United States: Physical, Verbal, Relational, and Cyber. Journal of Adolescent Health, 45(4), 368-375.
- Woods, S. & Wolke, D. (2004). Direct and Relational Bullying Among Primary School Children and Academic Achievement, Journal of School Psychology, 42(2), 135-155.
- Yavuzer, H. (2001). Suç ve Çocuk (10. Baskı), İstanbul, Remzi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.